
МАРТИНЕЦЬ Л.,
кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри
педагогіки та управління освітою,
Донецький національний
університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця, Україна

СТИМУЛЮВАННЯ ІНТЕРЕСУ ВЧИТЕЛІВ ДО ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИХ ЗМІН

У статті розглядається одна з організаційно-педагогічних умов управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів, зокрема стимулювання інтересу вчителів до особистісно-професійних змін. Підкреслено, що професійний розвиток вчителя тісно пов'язаний із самопізнанням, творчим самовизначенням, самовдосконаленням, самореалізацією особистості, що допомагає вчителю піднятися на вищий рівень, компетентно вирішувати педагогічні завдання і проблеми.

Ключові слова: професійний розвиток, мотив, самопізнання, самовизначення, самовдосконалення, самореалізація.

В статье рассматривается одно из организационно-педагогических условий управления образовательной средой профессионального развития учителей, в частности стимулирование интереса учителей к личностно-профессиональным изменениям.

Подчеркнуто, что профессиональное развитие учителя тесно связано с самопознанием, творческим самоопределением, самосовершенствованием, самореализацией личности, помогает учителю подняться на более высокий уровень, компетентно решать педагогические задачи и проблемы.

Ключевые слова: развитие, мотив, самопознание, самоопределение, самосовершенствование, самореализация.

The article deals with one of the organizational and pedagogical conditions of management of educational environment of teachers' professional development, in particular, stimulating the interest of teachers in personal and professional changes. It is emphasized that the professional development of the teacher is closely connected with

self-knowledge, creative self-determination, self-improvement, self-realization of the personality, which helps the teacher to rise to a higher level, competently solve pedagogical objects and problems. It is stressed that the components of the teacher's development are independent work and continuous self-education, which is based on the process of self-studying, which ensures not only mastering the methods of acquiring the necessary knowledge, but also the formation of independence as a professionally significant personality trait. It is determined that the professional development of the teacher is realized on the condition of the unity of internal factors (goals, needs, motives, self-improvement set) and external (upbringing and education, social requirements to the individual), but the main role is given to its internal preconditions. It is noted that in the process of professional training of the teacher it is necessary to take into account that personal image is an important component of professional development in the process of pedagogical activity throughout life. A teacher who creates his own image not only looks better, but also more confidently and successfully performs his professional functions, self-realizing oneself as a teacher. The teacher's image is enriched with personal and professional features that are closely interrelated and are formed and developed in the process of professional training (obtaining special knowledge, skills, ways of thinking, methods of activity, etc.). Thus, the stimulation of teachers' interest in personal and professional changes ensures the creative development of teachers throughout their lives, the continuous enrichment of new knowledge and the improvement of the necessary abilities. The perspective directions of further research include the disclosure of the following organizational and pedagogical conditions for the management of the educational environment of teachers' professional development.

Key words: professional development, motive, self-knowledge, self-determination, self-improvement, self-realization.

Постановка проблеми. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року є державним документом, який визначає стратегію й основні напрями її розвитку в XXI столітті [11]. Одним із основних завдань Національної стратегії є підготовка та виховання педагогічних кадрів, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу, власного

творчого безперервного професійного зростання.

Зміни в змісті й структурі загальної середньої освіти мають глибинний характер і потребують розв'язання проблеми підготовки вчителя, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про своє особистісне і професійне зростання, вміє досягти нових педагогічних цілей. Домінантною стає підготовка педагога, діяльність якого не обмежується ви-

кладанням власного предмета, фахівця, здатного до здійснення міждисциплінарних зв'язків, який усвідомлює значущість професійних знань в контексті соціокультурного простору.

Отже, напрямок професійної переорієнтації вчителя – від просвітництва до здійснення життєтворчої та культуротворчої місії, від маніпулятивної, авторитарної педагогіки до педагогіки особистісно зорієнтованої, педагогіки співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські науковці вивчали особливості професійної підготовки вчителів: філософія освіти (В. Андрущенко, Р. Войтович, І. Зязюн, М. Конох,), неперервна професійна освіта (Я. Бельмаз, Т. Десятов), освіта дорослих (Л. Лук'янова, О. Огієнко), професійна освіта (С. Гончаренко, Р. Гуревич, Н. Ничкало), професійно-педагогічна підготовка вчителя (М. Євтух, О. Кучерявий, О. Семенов, М. Солдатенко), технології підготовки вчителя (С. Клепко, В. Крижко, О. Пехота). Істотною характеристикою будь-якого наукового дослідження є сукупність ідей, положень, теорій і підходів, які обираються як методологічні підстави наукового пошуку, зокрема визначення організаційно-педагогічних умов управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів.

Кожен науковець, розглядаючи умови функціонування або розвитку освітніх систем, висуває свої конкретні пропозиції, але, ураховуючи специфіку загальноосвітнього навчального закладу, доходимо висновку, що на ефективність управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів впливають такі умови:

- *нормативно-організаційні* (допомога керівникам у професійному розвитку педагогів через

створення програми «Управління професійним розвитком учителів»);

- *мотиваційні* (орієнтація педагогічного колективу на спільну командну діяльність у досягненні поставленої мети; стимулювання інтересу вчителів до особистісно-професійних змін);
- *науково-методичні* (створення освітнього середовища щодо професійного розвитку вчителів; залучення педагогів до активного професійного розвитку у неформальній та інформальній освіті).

Мета статті – розкрити стимулювання інтересу вчителів до особистісно-професійних змін як одну з умов управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів.

Виклад основного матеріалу. Майбутнє держави значною мірою залежить від соціальної активності й високого рівня фахової свідомості вчителів, від їхнього творчого підходу до виконання професійних функцій і педагогічного призначення, від уміння саморозвиватися фізично й духовно, професійно розвиватися впродовж усього життя, стати справжнім прикладом і гідним взірцем для своїх вихованців, а відтак – безпосередньо впливати на формування підростаючого покоління, здорової української нації.

Сучасному суспільству потрібний такий учитель, який є не лише професійно компетентним фахівцем, але і творчою особистістю – людиною, здатною до безперервного розвитку і самореалізації в одному чи кількох видах творчої діяльності [1, с. 169].

У кожної людини є щось незавершене, бо, перебуваючи в діалогічних відносинах зі світом і з самим собою, вона завжди зберігає потенційну можливість зміни і самозміни.

Професійний розвиток вчителя тісно пов'язаний із самопізнанням, творчим самовизначенням, самовдосконаленням, самореалізацією особистості, що допомагає вчителю піднятися на вищий рівень, компетентно вирішувати педагогічні завдання і проблеми. Складниками розвитку вчителя є самостійна робота й безперервна самоосвіта, в основі якої – процес самонавчання, що забезпечує не тільки оволодіння способами придбання необхідних знань, але й формування самостійності як професійно значущої риси особистості.

Самонавчання – це глибоко усвідомлена творча діяльність з оволодіння способами пізнавальної, комунікативної та інших видів діяльності, самостійне придбання необхідних знань, навичок і вмінь, формування рис, які забезпечують розвиток особистості. Самонавчання можна розглядати як концентрацію пізнавальних, організаційних і регуляторних дій, що розуміється як спосіб придбання нових знань і соціальної орієнтації, як риса інтелектуального розвитку.

Дуже важливою в цьому контексті є пізнавальна мотивація, оскільки на професійний розвиток впливають форми професійної діяльності, коли активний пізнавальний інтерес поєднується з інтересом до професії. Мотив (фр. *motif* і лат. *motus* – рух) – внутрішня спонукальна сила, що забезпечує інтерес особистості до діяльності, активізує її зусилля, мотив – це джерело дій.

Досліджуючи проблему професійного розвитку вчителя, вчені наголошують на його нерозривному зв'язку з особистісним зростанням. У його інтерпретації професійне зростання ототожнюється з емоційною гнучкістю як інтегральною характеристикою особистості педагога [15].

Науковцями встановлено, що вчителі з високим рівнем емоційної гнучкості збагачують педагогічний взаємовплив, емоційно насичують його; формують у школярів відчуття психологічної захищеності та безпеки; позитивно впливають на розвиток індивідуальності учнів; забезпечують досягнення високої продуктивності педагогічної діяльності. Нестриманість або байдужість учителя знижує ефективність навчання і виховання; підвищує конфліктність у стосунках з учнями та колегами; сприяє виникненню та закріпленню в структурі характеру та професійних якостях негативних рис, псує здоров'я; зумовлює високу ситуаційну напругу, агресивний самозахист і слабку соціальну адаптацію школярів, пригнічує творчу активність [15].

Єдність самості (життя в собі) і соціумності (життя в суспільстві) характеризує особистість з позиції цілісності. Досягнення такої гармонії є стратегічним напрямом гуманістичного виховання. Специфіка мети гуманістичного виховання полягає у створенні умов для саморозвитку та самореалізації особистості в гармонії із собою і суспільством.

Як складний специфічний вид діяльності, професійний розвиток безпосередньо залежить від того, наскільки учитель усвідомлює його сутність і зміст, специфічні ознаки й особливості реалізації потребує відповідних знань.

Будучи важливим чинником професійного розвитку, педагогічна компетентність вчителя лежить в основі його здібності до самозмін [15], здатності до рефлексивної саморегуляції в широкому розумінні як умінь педагога розвивати й використовувати власні психічні ресурси, створювати сприятливу для діяльності ситуацію шляхом зміни свого внутрішнього

стану, набувати, закріплювати, контролювати знання, уміння і навички, перебудовуватись при виникненні непередбачених обставин, створювати вольову установку на досягнення значущих результатів [15] та у вузькому – як його обізнаність про способи професійного розвитку, а також про сильні та слабкі сторони власної особистості й діяльності, про те, що і як треба робити стосовно самого себе, щоб підвищити якість своєї праці.

На думку О. Анісімова, В. Бранського, Н. Кузьміної, розвитку особистості відводиться провідна роль в особистісному й професійному зростанні людини та досягненні нею акме як вершини розвитку: особистості до максимальної досконалості – «абсолютного акме» (загальнолюдської вершини досконалості) [2; 3; 10].

У понятті «саморозвитку» науковці акцентують увагу на свідомому й виключно позитивному характері особистісних змін, що забезпечує досягнення людиною вершин свого розвитку. На думку А. Маслоу, К. Роджерса, саморозвиток є вираженням людиною власного позитивного потенціалу, проявом ідеальних рис через створення умов для їх реалізації, а не формування, та має характер самоактуалізації як прояву латентних здібностей людини, вираження її внутрішнього особистісного осередка (самості).

Основною рушійною силою саморозвитку людини виступає не суперечність між її реальним та ідеальним «Я», а їх поєднання, яке актуалізує конструктивні сили зростання й розвитку особистості, а не особистісні комплекси, захисні механізми та неадаптивні форми поведінки.

Поєднання «Я-реального» та «Я-ідеального», що базується на усвідомленні незмінної досконалості

глибинної сутності людини, збуджує прагнення до її прояву та зароджує віру в можливість її реалізації, що стають вагомими внутрішніми стимулами саморозвитку особистості.

Професійний розвиток педагога реалізується за умови єдності внутрішніх чинників (цілі, потреби, мотиви, установки на самовдосконалення) та зовнішніх (виховання й освіта, соціальні вимоги до особистості) [5], проте головна роль надається його внутрішнім передумовам.

Професійний розвиток учителя спрямовується на зростання його професіоналізму, який пов'язується з «народженням власного педагогічного стилю, самовираженням як творчої індивідуальності» [14].

Реалії сучасного життя вимагають професійної підготовки самостійних та ініціативних учителів, здатних постійно вдосконалювати свої особистісні та професійні якості, готовність до швидкого відновлення знань, до розвитку нових умінь і навичок тощо. У контексті загальних положень педагогіки співпраці розвиваються ідеї творчого саморозвитку особистості [1].

Самореалізація творчого потенціалу вчителя передбачає його активну життєву позицію, що може ефективно формуватися лише у взаємозв'язку самовиховання з постійним прагненням особистості до швидкого досягнення високих рівнів самореалізації в процесі творчого саморозвитку – процесі безперервного самотворення та самовдосконалення творчих рис, що допомагає особистості піднятися на вищий рівень і зуміти компетентно й творчо вирішувати життєво необхідні завдання і проблеми. Особистісну й професійну самореалізацію вчителя дослідники розглядають як своєрідне співвідношення зовнішніх впливів та вимог із комплексом внутрішніх умов

особистості, що вимагає нескінченно-го самовдосконалення та безперервної самоосвіти.

В основі такої безперервної самоосвіти – процес самонавчання, що забезпечує не тільки оволодіння способами придбання необхідних знань, але й формування самостійності як професійно значущої риси особистості. Тому одним із найважливіших завдань школи сьогодні стає формування готовності фахівців до самонавчання та прояву творчої активності.

Шляхом самоосвіти доповнюються ті знання, які фахівці набувають у процесі навчальної та методичної діяльності в різних ланках системи підвищення кваліфікації. Роль самоосвіти педагогічних працівників постійно зростає, й це стає, фактично, єдиною доступною формою підвищення кваліфікації у справжніх умовах. У професійному розвитку педагог прагне до ідеалу. У реальних умовах ідеального вчителя не існує. Але вчені намагаються розробити модель професіонала. На думку Є. Климова [8], навчання й самонавчання як засіб і компонент саморозвитку особистості діалектично взаємозалежні: проявляючи активність і додаючи зусилля, людина навчає себе з участю інших людей. У педагогіці склалося розуміння самонавчання як глибоко усвідомленої творчої діяльності з оволодіння способами пізнавальної, комунікативної й інших видів діяльності, надбання на цій базі необхідних знань, навичок і вмінь, формування рис, які забезпечують саморозвиток особистості.

Потреба у самонавчанні виникає в процесі організації пізнавальної діяльності, і є формуванням самостійності як риси особистості й розвитку здібностей, умінь, набуття знань і навичок. Під час цілеспрямованого стимулювання освоєння педагогами спо-

собів самонавчання спостерігається поступове зближення їх мети, мотивів, способів і результатів пізнавальної діяльності зі структурними компонентами самонавчання: у мотиваційній структурі особистості починає домінувати активний пізнавальний інтерес, викликаний внутрішньою потребою в самостійному пізнанні. Умовами розвитку творчої активності є домінування активного пізнавального інтересу в мотиваційній структурі особистості, творчий характер навчально-пізнавальної діяльності.

Професійна освіта учителів має стати передумовою розвитку їхнього професіоналізму й готовності до самореалізації особистості, формування гуманістичних ціннісних установок, спрямованості на професійний розвиток впродовж усього життя.

Самореалізація – одна з цілей педагогічного процесу, яка полягає у допомозі особистості здійснити свої позитивні можливості, розкрити задатки і здібності. Самореалізація є результатом виховання особистості [12].

При підготовці учителів до професійного розвитку необхідним є формування у них засад іміджу педагога, що спрямовані на інноваційний пошук. Це, на погляд І. Шаповалової, пояснюється різними підходами, власним баченням і рівнем узагальнення під час здійснення аналізу системи професійної підготовки.

Останнім часом у педагогічній теорії та практиці актуалізується значення такого поняття, як «імідж сучасного вчителя». У педагогіці дефініція терміна «імідж» сприймається по-різному: цілеспрямовано сформований у масовій свідомості, емоційно забарвлений образ, що має характер стереотипу; набір певних якостей, які люди асоціюють з певною індивідуальністю; уявлення про щось раніше бачене (кон-

кретне чи абстрактне) тощо.

Зазвичай слово «імідж» вживається у двох значеннях: як зовнішній вигляд людини і як її репутація, тобто імідж – це образ, що включає внутрішні й зовнішні характеристики.

За словами видатного педагога К. Ушинського, вчитель відіграє у навчанні й вихованні вирішальну роль, учительська індивідуальність впливає на дитячу свідомість набагато більше, ніж це можна досягти іншими методами. Особливі професійні функції та соціальні ролі, які виконує вчитель, змушують його постійно бути «на виду» у своїх учнів, їхніх батьків, колег-педагогів, широкої громадськості, що висуває до його особистості підвищені вимоги. Вимоги до вчителя – це імперативна система професійних якостей, які визначають успішність його педагогічної діяльності. Адже педагог для учнів – близький і доступний зразок для наслідування, що спонукає їх спостерігати за ним, рівнятися на нього, брати приклад [9].

У процесі професійної підготовки вчителя необхідно враховувати, що особистий імідж є важливим складником професійного розвитку в процесі педагогічної діяльності впродовж усього життя. А тому потрібно довести до педагогів обов'язковість усвідомлення думки, яку свого часу висловили М. Робер і Ф. Тільман: «Який би імідж Ви не намагалися показати світові, він перш за все має бути відображенням Вашої внутрішньої суті та міцно базуватися на ній» [13, с. 36].

Аргументи, які доводять, що імідж педагога є складником професійного розвитку вчителя:

- імідж впливає на тих, хто приймає рішення з питань професійного зростання;
- ми віримо тому, що бачимо;
- ми всі – зайняті люди й часто

приймаємо рішення на основі першого враження;

- ми всі діємо (усвідомлюємо це чи ні) як посланці своєї професії чи організації;
- гарно виглядати і впевнено почуватися – це добре для всіх [7].

Під час фахової підготовки учителів слід особливу увагу звертати на той факт, що одним із результатів сприйняття вчителя учнем є формування образу вчителя. Імідж є у кожного педагога, його побудова залежить від самого вчителя, його статі, віку, а також від досвіду, знань і від педагогічного колективу, в якому він працює. Учитель, який займається створенням власного іміджу, не тільки краще виглядає, але й набагато впевненіше й успішніше виконує свої професійні функції, самореалізується як педагог. Імідж вчителя збагачується особистісними та професійними рисами, що тісно взаємопов'язані між собою і формуються, розвиваються в процесі професійної підготовки (отримання спеціальних знань, умінь, способів мислення, методів діяльності тощо).

Особистісне зростання розпочинається із самопізнання – пізнання самого себе. Здатність до самопізнання притаманна лише людині, здійснюється за допомогою розуму. Елементарні форми пізнання виявляються уже в ранньому віці. Самопізнання нарощується одночасно з розумовим розвитком дитини [4, с. 296].

Самооцінка – елемент самосвідомості, що характеризується емоційно насиченими оцінками самого себе як особистості, власних здібностей, моральних якостей і вчинків; важливий регулятор поведінки. Самооцінка визначає відносини людини з оточуючими, її критичність, вимогливість до себе, ставлення до успіхів і невдач [12]. Самооцінка – судження людини

про міру наявності в неї тих чи інших якостей, властивостей у співвідношенні їх з певним еталоном, зразком. Самооцінка – вияв оціночного ставлення людини до себе. Самооцінка є результатом передусім розумових операцій – аналізу, порівняння, синтезу [4, с. 296].

Самовладання – один із суттєвих виявів вольової риси характеру людини, що полягає в здатності її свідомо керувати власними почуттями, настроями і приводити їх у відповідність з конкретними життєвими ситуаціями. Важлива роль у розвитку самовладання як вольової риси належить самовихованню.

Самовладання нерозривно пов'язане з самоконтролем, почуттям власної гідності і відповідальності особи [4, с. 295].

Самоконтроль – невід'ємний регуляторний компонент будь-якої цілеспрямованої діяльності [6, с. 797]. Самоконтроль – це усвідомлення регуляції людиною своєї поведінки та діяльності для забезпечення відповідальності їхніх результатів поставленим цілям, вимогам, нормам, правилам. Мета самоконтролю полягає в запобіганні помилкових дій чи операцій та виправленні їх. Важливу роль у процесах самоконтролю особистості відіграє її самооцінка. Самоконтроль є важливим засобом розумового та морального самовдосконалення особистості [4, с. 296].

Самоконтроль – інтегральна здатність аналізувати й оцінювати власну поведінку та діяльність із метою перевірки досягнутих результатів та приведення їх у відповідність із поставленими цілями, суспільно значущими нормами, правилами, еталонами, а також суб'єктивними вимогами та уявленнями. Самоконтроль, свідоме регулювання людиною власних станів, спонукань і дій на основі зіставлення

їх з деякими суб'єктивними нормами та уявленнями. Становлення самоконтролю – один з центральних механізмів соціалізації; воно пов'язане із засвоєнням і прийняттям людиною обраних суспільством норм поведінки, перетворення цих норм у внутрішні механізми саморегуляції [12, с. 252].

Самосвідомість – усвідомлення людиною себе самої як особистості, своїх фізичних сил і розумових здібностей, вчинків і дій, їхніх мотивів і мети, свого ставлення до зовнішнього світу, інших людей і до самого себе.

Виховання самосвідомості спрямоване на: 1) виховання потреби в самосвідомості, в аналізі та оцінці своєї поведінки й діяльності; 2) допомогу вчителям у правильній і об'єктивній оцінці самих себе, своїх якостей, своєї поведінки; 3) створення у вчителів установки на самовиховання, вироблення нетерпимості до виявлених недоліків, наполегливого бажання [4, с. 296-297]. Самосвідомість, усвідомлення, оцінка людиною самого себе як суб'єкта практичної і пізнавальної діяльності, як особистості (тобто свого морального образу та інтересів, цінностей, ідеалів і мотивів поведінки) [12, с. 253].

Професійна самосвідомість вчителя характеризується його глибоким усвідомленням себе як носія професії педагога з високим ступенем відповідальності за розвиток учнів.

Удосконалення – набуття досконалості; духовно-інтелектуальне збагачення, піднесення; збільшення, поліпшення психофізіологічної якості людини; якісне вивершування; оволодіння мудрістю. Неперервна професійна освіта охоплює базову професійну й подальшу освіту та передбачає послідовне поєднання навчальної та професійної діяльності в освітніх закладах, професійне самовдосконален-

ня на різних життєвих етапах [6].

Висновки. Отже, стимулювання інтересу вчителів до особистісно-професійних змін забезпечує творчий розвиток учителів впродовж усього життя, безперервне збагачення новими знаннями та вдосконалення необ-

хідних здібностей. До перспективних напрямів подальших досліджень належить розкриття наступних організаційно-педагогічних умов управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андреев В. И. Дialeктика воспитания и самовоспитания творческой личности: Основы педагогики творчества/ В. И. Андреев. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1988. – 236 с.
2. Анисимов О. С. Акмеологические основы рефлексивной самоорганизации педагога: творчество и культура мышления: дис. в виде науч. докл. д-ра психол. наук: 19.00.13 / Анисимов Олег Сергеевич. – М., 1994. – 86 с.
3. Бранский В. П. Социальная синергетика и акмеология/ В. П. Бранский, С. Д. Пожарский// Акмеология: Научно-практический журнал. – 2002. – № 1 (2). – С. 64–70.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник: довідкове видання / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 373 с.
5. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти): дис. на здобуття наукового ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04 / Гриньова Валентина Миколаївна. – Харків, 2000. – 416 с.
6. Енциклопедія освіти/ АПН України; голов. ред. В. Г. Кремень; [заст. голов. ред.: О. Я. Савченко, В. П. Андрущенко; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
7. Имидж педагога [Электронный ресурс] // Образовательный портал. – Режим доступа: <http://5ка.рф/catalog/view.download/20/1725>.
8. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения: [учеб. пособ. для вузов] / Е. А. Климов. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 509 с.
9. Константинов Н.А. История педагогики / Н.А. Константинов. – М. Просвещение, 1982. – 447 с.
10. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М.: Высшая школа, 1990. – 117 с.
11. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
12. Педагогический энциклопедический словарь: энциклопед. слов./ Э. Б. Абдуллин [и др.]; гл. ред. Б. М. Бим-Бад. – М.: Большая Российская Энциклопедия: ООО «Дрофа», 2003. – 527 с.
13. Робер М.-А. Психология индивида и группы/ М.-А. Робер, Ф. Тильман; пер. с фр. – М.: Прогресс, 1988 – 255 с.
14. Харченко П. В. Саморозвиток як фактор професійного становлення майбутнього педагога/ П. В. Харченко // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр. – К.: НПУ, 2001. – Вип. 6. – С. 75-84.
15. Шаповалова І.В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до професійного самовдосконалення у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Шаповалова Ірина Володимирівна. – Запоріжжя, 2016. – 267 с.

TRANSLITERATION OF REFERENCES:

1. Andreev V. I. *Dialektika vospitaniya i samovospitaniya tvorche skoy lichnosti: Osnovyi pedagogiki tvorchestva*/ V. I. Andreev. – Kazan: Izd-vo Kazan. un-ta, 1988. – 236 s.
2. Anisimov O. S. *Akmeologicheskie osnovyi reflektivnoy samoorganizatsii pedagoga: tvorchestvo i kultura myishleniya: dis. v vide nauch. dokl. d-ra psihol.nauk: 19.00.13* / Anisimov Oleg Sergeevich. – M., 1994. – 86 s.
3. Branskiy V. P. *Sotsialnaya sinergetika i akmeologiya*/ V. P. Branskiy, S. D. Pozharskiy// *Akmeologiya: Nauchno-prakticheskiy zhurnal*. – 2002. – # 1 (2). – S. 64–70.
4. Goncharenko S.U. *Ukrayinskiy pedagogichniy slovník: dovidkove vidannya* / S. U. Goncharenko. – K.: Libid, 1997. – 373 s.
5. Grinova V. M. *Formuvannya pedagogichnoyi kulturi maybutnogo vchitelya (teoretichniy ta metodichniy aspekti) : dis. na здобуття наукового ступеня д-ра ped. nauk: 13.00.04* / Grinova Valentina Mikolayivna. – Harkiv, 2000. – 416 s.
6. *Entsiklopediya osviti/ APN Ukrayini; golov. red. V. G. Kremen; [zast. golov. red. : O. Ya. Savchenko, V. P. Andruschenko; vidp. nauk. sekr. S. O. SisoEva]*. – K.: Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
7. *Imidzh pedagoga [Elektronniy resurs]* // *Obrazovatelniy portal*. – Rezhim dostupa: <http://5ka.rf/catalog/view/download/20/1725>.
8. Klimov E. A. *Psihologiya professionalnogo samoopredeleniya: [ucheb. posob. dlya vuzov]* / E. A. Klimov. – Rostov-na-Donu: Feniks, 1996. – 509 s.
9. Konstantinov N.A. *Istoriya pedagogiki* / N.A. Konstantinov. – M. Prosveschenie, 1982. – 447 s.
10. Kuzmina N. V. *Professionalizm lichnosti prepodavatelya i mastera proizvodstvennogo obucheniya* / N. V. Kuzmina. – M.: Vysshaya shkola, 1990. – 117 s.
11. *Natsionalna strategiya rozvitku osviti v Ukrayini na period do 2021 roku. – [Elektronniy resurs]*. – Rezhim dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
12. *Pedagogicheskiy entsiklopedicheskiy slovar: entsikloped. slov.* / E. B. Abdullin [i dr.] ; gl. red. B. M. Bim-Bad. – M.: Bolshaya Rossiyskaya Entsiklopediya: OOO «Drofa», 2003. – 527 s.
13. Rober M.-A. *Psihologiya individa i gruppyi*/ M.-A. Rober, F. Tilman; per. s fr. – M.: Progress, 1988 – 255 s.
14. Harchenko P. V. *Samorozvitok yak faktor profesiynogo stanovlennya maybutnogo pedagoga*/ P. V. Harchenko // *Tvorcha osobistist uchitelya: problemi teorii i praktiki: zb. nauk. pr.* – K.: NPU, 2001. – Vip. 6. – S. 75-84.
15. Shapovalova I.V. *Pidgotovka maybutnih uchiteliv flzichnoyi kulturi do profesiynogo samovdoskonallennya u vischih navchalnih zakladah : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04* / Shapovalova Irina Volodimirivna. – Zaporizhzhya, 2016. – 267 s.

Martinets Liliya

Ph.D., Associate Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

E-mail: liliamart7@gmail.com

STIMULATION OF TEACHERS' INTEREST TO PERSONAL AND PROFESSIONAL CHANGES